

Innlegg på årssamling i
Midtnorsk Havbrukslag
5.-6. feb. 2009

Fiskeriforvaltningen – en
suksessfaktor i Midt-Norge.

Fiskeridirektoratet region
Trøndelag, regiondirektør Alf
Albrigtsen

Fiskeridirektoratet - visjon og mål

VISJON

Fra **Livet i havet vårt ansvar** til nå **Livet i havet vårt felles ansvar**

I Trøndelag har vi gjennom handling de siste 30 - 40 år praktisert **visjonen ".....felles ansvar"**

OVERORDNEDE MÅL

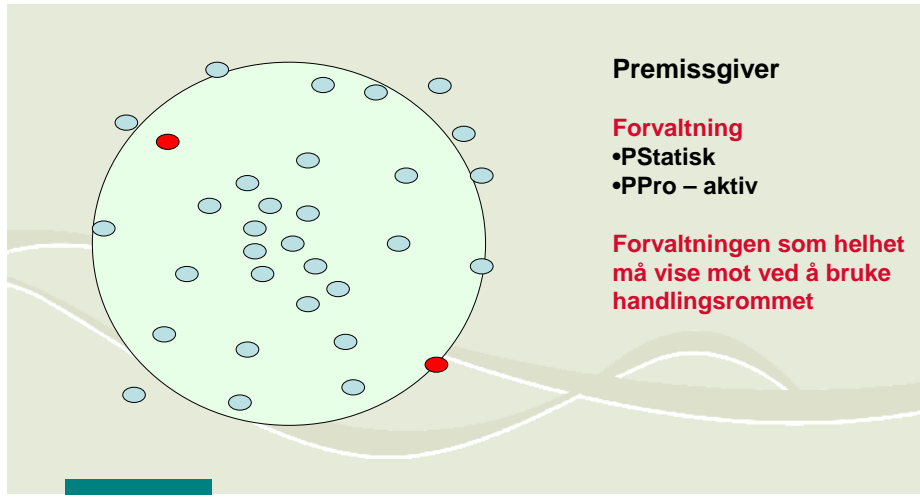
Fiskeridirektoratet skal fremme lønnsom og verdiskapende næringsaktivitet gjennom bærekraftig og brukerrettet forvaltning av marine ressurser og marint miljø

Havbruket i Norge: **Samlet sett suksess både på tross av og på grunn av stramme reguleringer. De som opp gjennom årene ikke har "fulgt med i timen" eller ikke "ønsket å følge med..." har problemer i dag og dette er i stor grad selvforskyldt – unnlattelsessynder - "meg vite best"**

" Ingenting er så lett at det ikke kan bli vanskelig når det gjøres motvillig" Terents romersk forfatter

Forvaltningens handlingsrom

Kort historikk – Situasjonen for kyst-Trøndelag

- Fra 1960-årene og utover 1970-årene bar kysten av regionen preg av mismot og pessimisme – Spesielt reduksjon av sild i 1960-årene og sei fra 1980-årene.
- Fiskeriene hadde struktur og tilpassingsproblemer som bidro til fraflytting og ugunstige demografiske forhold.
- På grunn av relativt marginalt råstoffområde - store deler av året drev fiskeriflåten utenfor andre landsdeler.
- Akvakultur i den form vi har i dag startet først i Sør-Trøndelag i 1969/1970 og noe senere i Nord - Trøndelag.
- Flere kystsamfunn i regionen kunne på dette tidspunktet betegnes som **stive kystsamfunn** – i **motsetning til fleksible kystsamfunn** -med liten evne til tilpassing, omstilling og innovasjon.
- Trøndelagsplanen (1960-årene)-resulterte i felles fiskerikonsulent (1968) og senere fire fiskerirådgivere.

Utgangspunkt og motto: **Bevaring av det bestående krever endring av det bestående.**

Strategiske grep og fokusområder for utvikling av marinsektor – fra 1970 bevisst satsset på

- Utvikling av få nøkkelbedrifter med industriell profil og opplegg, kombinert med etablering av et nettverk av mottaksstasjoner (fra 1970).
- Utvikling av lur-arter (fra 1977) som supplement til de mer tradisjonelle marine ressurser.
- Etablering av små- og storskøyteprogram (fra 1970-årene)
- Havbruk - målet fra starten var at regionen skulle bli best på oppdrett av laks/ørret og på dyrking av blåskjell.
- Som et ledd i styrking av den samlede marine sektor ble det også gjennomført en **måltrettet integrering og kobling mellom hvit - og rødfisk fra 1970-årene**, med økt fokus ved tildeling av nye konsesjoner fra 1980-årene og utover....

Samlet sett har de strategiske valg som ble tatt og de tiltak som er gjennomført vært fornuftig. På en rekke områder ligger regionen i front ikke bare nasjonalt, men også internasjonalt.

Hovedutfordringsområder – fiskeri/akvakultur

I arbeidet med utvikling av marin sektor har løsning av flaskehals og problemstillinger stått sentralt. For sektoren er dette først og fremst knyttet til:

- **Forsknings – og utviklingstiltak (FoU)** – som omfatter tiltak for løsning av forvaltningsrelaterte og verdikjederelaterte problemstillinger.
- **Offentlige rammebetingelser** – juridiske og økonomiske. For forvaltningen spesielt fokus på de juridiske virkemidlene.
- **Nærings – og bedriftsutvikling** – Tiltak av felles karakter og tiltak for enkeltaktører.

Tiltak og føringer innenfor og mellom disse hovedpilarene må henge sammen.

Ressurs-/helse-/miljømessig bærekraft

Økonomisk bærekraft

Regional forvaltning – fokus overfor næringen.

Forvaltningen i Trøndelag har alltid hatt fokus på og vært rimelig innovativ og engasjert i utvikling av:

- Forvaltningsrelatert (bærekraft, helse, miljø) kunnskap og systemer og verdikjederelatert kunnskap som også har hatt betydning for forvaltningen.
- Gode planer (nærings-/kystzoneplaner) og ikke minst en effektiv og kvalitetsmessig god forvaltning.

Realitet: Unødvendig lang saksbehandlingstid i forvaltningen koster penger for næringen!! Effektiv saksbehandling = effektiv og lønnsom næring → som igjen øker verdiskapingen og avkastningen for landet.

Ut fra oppsatte mål, kjensgjerninger og realiteter var det derfor på et tidlig tidspunkt viktig å.....

- Skulle næringen bli konkurransedyktig var det – i tillegg til erfaringskunnskap – nødvendig å oppgradere de teoretiske kunnskapene og kunnskap om sammenhenger mellom teori og praksis. Dette gjaldt spesielt for den nye næringen havbruk.
- Erfaringer fra den tradisjonelle fiskerinæringen og fra andre bransjer tilsa at den beste garanti for å lykkes var en fornuftig kombinasjon mellom rivalisering og samarbeid om fellestiltak.

De viktigste hovedfaktorene for suksess for havbruket i Trøndelag

- I en tidlig fase systematiske oppbygging av en kunnskaps – og innovasjonskultur
- I en tidlig fase gradvis oppbygging av en samarbeids- og samhandlingskultur

Havbruk – strategi og fokus – kort historikk

- Selv om volumet innen havbruk først begynte å øke fra begynnelsen av 1980-årene ble det i 1970-årene i regi av Fiskerisjefen i Trøndelag (og øvrig regional forvaltning) satt i verk en rekke tiltak og samarbeidsprosesser mot næringen – Fra ultimo 1970 bl.a. gradvis endring av lokalitetsstrukturen
- Fiskerisjefen – pådriver for etablering av et nettverk av oppdrettskonsulenter fra begynnelsen av 1980-årene – som etter datidens målestokk hadde relativ god teoretisk utdannelse.
- Oppdrettskonsulentene var/er finansiert av fylker og/eller kommuner og faglig knyttet til daværende fiskerisjef. **Foruten direkte operativ veiledning, gjennomførte de viktige og nyskapende tiltak i samarbeid mellom næring, forvaltning og FoU-institusjoner.**
- I en tidlig fase sterk fokus på helse/miljø, lønnsomhet, sysselsetting og verdiskaping.
- Fra primo/medio 1980 systematisk vurdering av lokaliteter gjennom strømmålinger, sedimentprøver og undersøkelser av bunntopografi.

Forts.

- Næringen var tidlig ute med utvikling av systemer og rutiner, som kontinuerlig undersøkte hvilken påvirkning næringen har på eget miljø. Erkjennelse: **God helse/miljø i eget anlegg gir god lønnsomhet, også for naboen.**
- Fra primo 1980 gradvis utvikling av horisontalt samarbeid og etter hvert vertikal integrering.
- Fra 1980-årene gradvis utskifting til mer driftssikre sjøbaserte anlegg for laks/ørret.
- Forvaltningsmodell fra ultimo 1980 – generasjonsadskillelse, brakklegging, avstandskrav, m.m. Fylkesveterinær/fiskerisjef – **Bauta over Arne Kyrkjebø**
- Utvikling av samdriftsmodeller og opplegg for **driftsplanbasert forvaltning kom inn allerede i 1990** som en del av forvaltningen i regionen.
- Program for driftsoptimalisering og tiltak mot kjønnsmodning (ultimo 1980)

Forts.

- Fra 1990 utvikling av individuelle og regionale opplegg for avlusning i stor skala
Kjemisk → biologisk → kjemisk/biologiske → biologisk - metodikk for telling av lus.
- Miljøpolitisk program for havbruk (1991) – første på landsbasis – Nord-Trøndelag
- Fra begynnelsen av 1980-årene gradvis utvikling av robuste selskap (eierstrukturendring fra 1991) – restrukturering av næringen startet tidlig i forhold til andre regioner.
- HASUT fra 2002/2003: Ny forvaltningsmodell (Trøndelagsmodellen) – samordning av vedtakskompetanse. Resultat: **Betydelig effektivisering av forvaltningen som har gitt positiv økonomisk effekt for næringen (tale om besparelse av millionbeløp.....).**
- Ulike tiltak (produksjon/marked) for utvikling av blåskjellnæringen.

Forts.

- Første region som innførte MOM og delvis også OLEX
- Næringen innførte risikovurdering tidlig – rømming, helse(smittesoner) og HMS
- På en tidlig fase i utviklingen av havbruket ble det **i regionen** etablert viktige og nødvendig avledete virksomheter og infrastruktur for næringen som – forskning, utdanning, utstyr, emballasje, brønnbåter, vaksine, administrative og driftsmessige servicefunksjoner, ulike bedriftsservice, med mer. **Dette har vært og er fortsatt viktige suksessfaktorer.**
- Fra binæringsmodell i 1970-årene – til kystnæringsmodell i 1980-årene og fra primo 1990-årene gradvis utvikling av en integrert distriktstilpasset industrimodell som omfattet settefisk, matfisk, struktur slakteanlegg, brønnbåt, transport/logistikk, foredling og marked.
- Tidlig ute med industrialisering – store lokaliteter – store merder – store forflåter

Forts.

- Fra 1980-årene har aktører i regionen - på et fornuftig risikonivå - deltatt i utvikling av nye arter (intensiv – semiintensiv produksjon) som kamskjell, kveite og torsk.
- Sterkt fokus på å støtte kreative og innovative næringsaktører.
- En samlet forvaltning i regionene har fra starten av havbruksnæringen hatt fokus på **bærekraft, helse/miljø og verdiskaping**.
- Forvaltningen (spesielt fiskeri/helse/miljø) tok derfor tidlig en "sterk" rolle i utvikling av næringen; ikke bare som "ren forvalter", men også som initiativtaker, pådriver, katalysator, oppfølger, m.v. **Regelstyrt forvaltning – utviklingsstyrt forvaltning → i Trøndelag en balansert kombinasjon.**

Hva er situasjonen i dag?

Generelt for marin sektor og kyst Trøndelag

- Regionen er fremst i utvikling og kommersialisering av lur-arter generelt og det er foretatt omfattende omstilling og effektivisering av taskekrabbenæringen (kapital fra havbruk). Regionene har også landets mest moderne sildeforedlingsanlegg (kapital fra havbruk)
- Samlet sett har kopling og integrering mellom rød og hvit fisk og etablering av et nettverk av mottaksstasjoner, industrielt vært fornuftig for å oppretthold og utvikle næringen. **Ut fra forutsetningene opprettholdt en rimelig god fiskeindustristruktur.**
- Den aktive del av kystflåten har utviklet seg fra meget lav lønnsomhet – spesielt på 1970/1980 tallet – til nå å være på høyde og vel så det med aktører i andre mer fiskerike regioner.
- Havbruk: **Både direkte (integret produksjon/eierskap i fiskeindustrien) og indirekte (kapital/meieierskap i fiskeindustrien) meget viktig for utviklingen og opprettholdelse av den tradisjonelle fiskerinæringen i regionen.**

Hva er situasjonen i dag for havbruket?

- Seriøse gründere som satset målrettet fra begynnelsen av 1970-årene – ånden lever....
- Trøndelags sterke posisjon startet spesielt etter de grep som ble tatt av næringen og forvaltningen fra primo/medio 1980 etter utbrudd av kaldtvannsvibriose (Hitra-syke) og furunkulose.
- Næringen i regionen har fra 1990-årene vært **mest effektiv i landet (og verden)** – produktivitet, lønnsomhet, soliditet, m.m., og senere også i utnyttelse av MTB.
- På landsbasis har næringen **størst foredlingsgrad og flest sysselsatte pr. kg råstoff.**
- I de senere år overgang til færre og større lokaliteter – betydelig økning i produksjon og produktivitet. **Store lokaliteter er store fordi de er meget gode.**
- Langt fremme (kanskje fremst) i utvikling av en best mulig bærekraftig og miljømessig forsvarlig drift. I forhold til biomassen har regionene **lite sykdom og lite rømming.**

Forts.

- Næringen i regionen har vært og er langt fremme i utvikling og bruk av **forskningsbasert kunnskap – både forvaltningsrelatert og relatert til verdikjeden.**
- Regionene har et meget oppegående forsknings – og utdanningsmiljø, inkludert videregående skoler.
- Næringen (laks/ørret) har utviklet en selskaps – og samarbeidsstruktur – som både er økonomisk effektiv og rasjonell og fornuftig i forhold til å ivareta helse/miljø. Næringen har også en rimelig god og konkurransedyktig eierskapsstruktur med **bra fordeling mellom små, mellom - store og store enheter og i forhold til andel regionale/eksterne eiere og selskap.**
- For slakting, foredling og avledet virksomhet er det tunge, rasjonelle og konkurransedyktige industrielle miljøer, **spesielt i områdene Hitra/Frøya og Vikna/Nærøy.**

Forts.

- Selv om kvantum blåskjell fortsatt er relativt beskjedent på landsbasis, er **Trøndelag den eneste regionen** som har hatt en rimelig grad av kommersiell utvikling av næringen.
- Ny forvaltningsmodell (Trøndelagsmodellen) – med samordnet og delegert forvaltning (av særlover) - har effektivisert forvaltningen og **gitt betydelig gevinst for næringen**.
- Ytterligere økt fokus på samarbeid og samhandling mellom næring, forvaltning og forskning og mellom næringsaktører om problemstillinger knyttet til verdikjeden. **MOTTO: " Det som er til fordel for naboen er/blir også til fordel for meg og det er også viktig at en har "kontroll " med naboen".**
- **Lokalitetsstruktur** – I dag utstrakt samarbeid og samhandling om lokaliteter. Næringen går lengre en det regelverket krever.

Forts.

- Eks. Namdal – alle mindre/mellom store anlegg driver i samdrift – felles soner på 5 km mellom årganger, uavhengig av firma. Ved sykdom blir kun en årgang berørt. Oppdrettere i NT er i tillegg til Marin Harvest og Salmar samlet i 3 samdriftsmodeller med 3 slakterier
- **Erkjennelse – de aller fleste stordriftsfordeler er mulig å oppnå gjennom samarbeid**
- Flere næringsaktører i vår region er attraktive samarbeidspartnere for aktører i andre regioner. Slike engasjement kan i neste omgang styrke vår region.
- Opp gjennom årene har næringsaktører fra vår region blitt tildelt flere ulike priser både regionalt og på nasjonalt nivå.

Forts.

- Samarbeidet og samhandlingen for utvikling av marin sektor generelt og havbruk spesielt mellom næring og dets organisasjoner, regional statlig forvaltning, forsknings-institusjoner og kommunale/fylkeskommunale myndigheter – som startet tidlig i utviklingen – **har vært en viktig og avgjørende faktor for utviklingen av næringen.**
- Som følge av bl.a. utviklingen i næringen og forvaltningens innovative profil har regionen vært og er fortsatt en **betydelig premissgiver for utforming og praktisering av det juridiske rammeverket.**

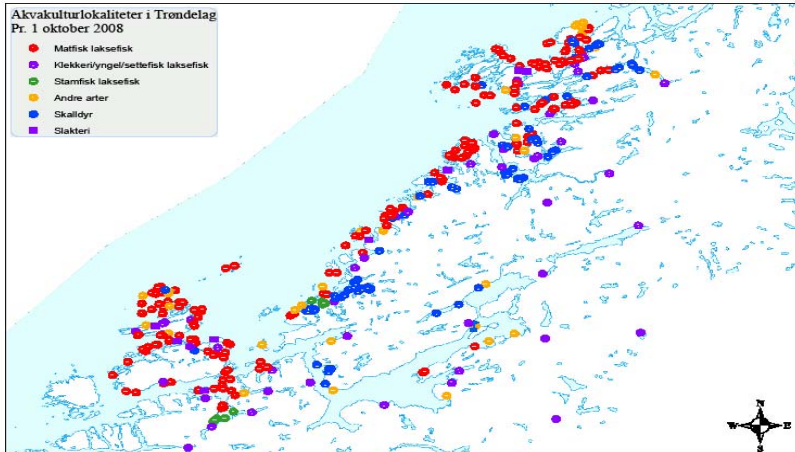

Forts. – litt generelt

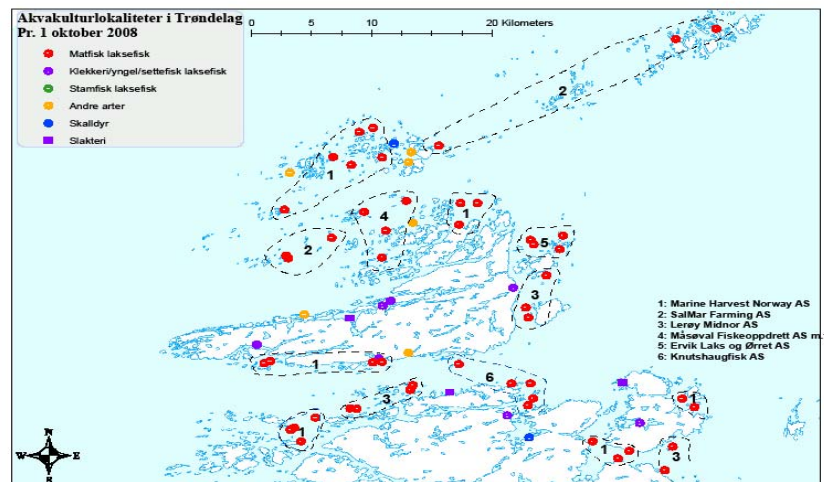
- Forvaltningsmodellen fra 1980 årene satte strenge krav til avstand mellom anlegg, avstand til slakteanlegg og 6 måneders brakkleggingstid.
- For å "tilpasse" regelverket til lokalitetsstrukturen i en del andre regioner har en etter hvert måtte redusert avstandskravet og brakkleggingstid. **Dette er et tilbakeskritt!**
- **Påstand I** - I enkelte regioner har en i utgangspunktet hatt og over tid utviklet **for dårlig struktur på lokalisering av sjøanlegg og slakteri, både innenfor selskapene og mellom selskapene.** I tillegg har ikke næringen hatt gode nok opplegg og systemer/prosedyrer for valg av de beste lokaliteter.
- **Påstand II** – Ved forhold som truer næringen i Trøndelag (eks. sykdom) tar næringen selv raskt felles grep sammen med forvaltningen – for trønderske oppdrettere uakseptabelt å tape 3 – 4 milliarder kr på 3 -4 år som PD representerer.

Trøndelag - akvakulturlokaliteter

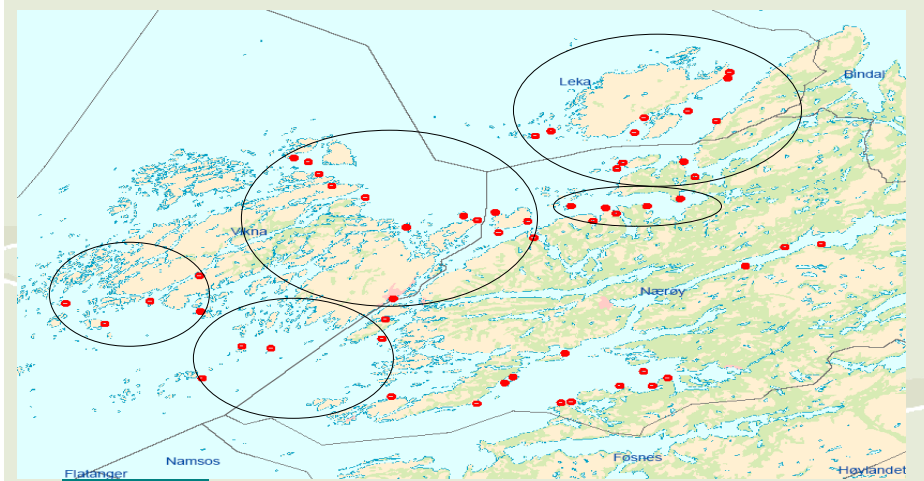

Hitra/Frøya – lokalisering og soner

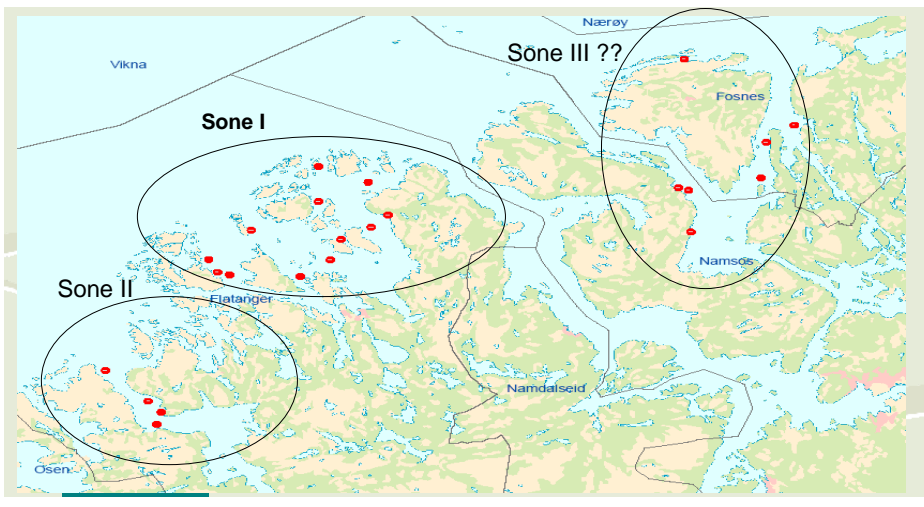

Namdal – lokalitetsstruktur – soner (under foredling)

Sør for Folla - lokalitetsstruktur

Større prosjekter og tiltak i regionen som kan utvikle næringen ytterligere og som kan påvirke rammebetingelsene på sikt – noen viktige verktøy

Nasjonalt

- GIS – kart og kartlegging (konfliktområder) – til hjelp for oppdretterne
- STAK- stedfesting av akvakultur

Regionalt – Region Trøndelag deltar på ulike nivå

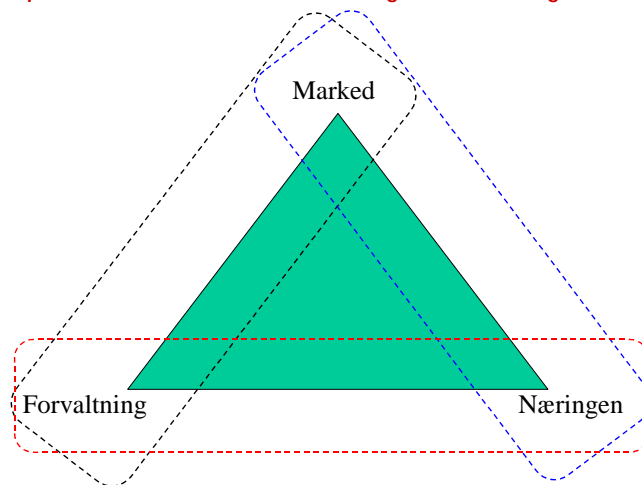
- Regionkontoret – stadig bedre til å serve oppdretterne med flere og "riktigere" data.
- ACE - Senter for utvikling av havbruksteknologi
- HITS - Intelligente transportsystemer – koordinert beslutningsstøtte – transport (inkl. kontroll, drift og beskyttelse)
- SAMD - MAREMA - Programmet "Kysten er klar" (FoU - prosjekt sjømiljø/samfunnsutfordringer)/Fiskerihøgskolen – erfaringer fra Trøndelag
- DINO – Dynamiske informasjonssystem for operativ beslutningsstøtte i kystsonen
- AkvaArena – Primært teknologisamarbeid og nettverksbygging

Rammebetingelser – Hvem/hva påvirker og hvem bestemmer?

Hvordan fremme det som fremmer? Hvordan hemme det som hemmer?

Mål: Optimalisere interessene for de viktigste aktørene og det som påvirker.

Fremtidige hovedutfordringer – Næringens utfordringer er også forvaltningens utfordringer.

Gjennomgående utfordringer og trender.

- Grunnleggende for utviklingen - i) Bærekraft, helse og miljø ii) Kompetanse og arbeidskraft iii) Infrastruktur (materielle/imaterielle).
- For utvikling av næringen er det juridiske rammeverket og de politiske føringer meget avgjørende. Spørsmålet blir: Hvordan kan Trøndelag – innenfor ulike politiske regimer og uavhengig av hvem som forvalter det juridiske rammeverket – beholde sin ledende posisjon, også om 10 – 20 - 50 år?
- Hvordan innrette regelverket slik at sterke havbruksregioner kan bli enda sterkere – jf. utnyttelse av MTB? Påstand: **Sterke regioner kan bidra til å gjøre svakere regioner sterkere.** En segmentering av næringen vil gå utover kreativitet og innovasjon (inkl. FoU) og til slutt også svekke konkurransevnen samlet sett for næringen.

Hovedutfordringer forts.

- For Trøndelag er næringsmiljøene i områdene Hitra/Frøya og Vikna/Nærøy avgjørende for fremtidig utvikling – **Hvordan gjøre disse områdene enda mer robust, ikke bare næringsmessig, men også i forhold til infrastruktur, først og fremst kommunikasjon og vei, m.v.? Fokus: Bort fra lokal/regional maktkamp, til mer fokus på samlet regional samfunnsnytte.**
- Bør myndighetene i sterkere grad enn nå tillate en mer ujevn utvikling av næringen i forhold til de enkelte regioner, **spesielt de som sliter med miljøproblemer og sykdom?** I dette ligger også etablering av en minimum standard på krav til samhandling mellom aktører, lokaliteter, avstand, smoltdekning, m.m. - **gjørne etter mal fra Trøndelag.**
- For å beholde, styrke og videreutvikle Trøndelags ledende posisjon vil utvikling av forvaltnings- og verdikjederelatert kunnskap stå sentralt og også være avgjørende. Både myndighetene og næringen (nasjonalt/regionalt) **må tenke globalt og handle lokalt/regionalt.**

Hovedutfordringer forts.

- Ytterligere fokus på bærekraft (inkludert bevaring av gyte- oppvekst – og innsigsområder), økosystembasert forvaltning, vern (bruk/vern), miljø, helse og klima og sterkere fokus på samhandling i kystsonen og bruk av "føre - var" prinsippet. I tillegg økt krav om bærekraft og miljø i markedet.
- Manglende verifisert kunnskap (vitenskapelig) øker legitimiteten for bruk av "føre - var" prinsippet.
- Stadig økt fokus på og interesse for å utnytte kystressurser både over og under vann.

Hovedutfordringer – noen forutsetninger.

- Effektiv og kunnskapsbasert forvaltning.
- Minimalisere sykdom – gamle/nye – beredskap forvaltning/næringsaktører
- Minimalisere lus-problemet og løse resistens utfordringen – utvikle bedre systemer og teknologi for store lokaliteter. Gode erfaringer fra Trøndelag
- 0-visjon på rømming
- Optimaliser lokaliteter (bærekraft – helse - miljø) – bedre utnyttelse av de beste lokaliteter for å minimalisere brukerkonflikter
- Næringen – mer presis produksjonsstyring (inkludert bedre avvikskontroll) og bedre utviklet felles beredskapsopplegg (rømming, sykdom, brønnbåter, utveksling av informasjon, m.v.). Næringen i Trøndelag er langt fremme og kanskje fremst.....
- Næringen – valg av teknologi og prosesssystemer, bruk og vedlikehold av hovedkomponenter og implementering av systemer og rutiner. Gode brukerhåndbøker, systemer for ettersyn og vedlikehold.
- Optimal struktur i forhold til lokaliteter, selskap, brønnbåttransport, settefisk anlegg og slakteri. Trøndelag ligger langt foran en rekke andre regioner i praktisk handling!

Hovedutfordringer – skisse til løsninger.

- Lakselus – koordinert avlusningsstrategi **som omfatter større geografiske områder**, reell generasjonsadskillelse (en generasjon drevet frem innenfor et definert areal), brakklegging (eks. 6 måneder), ulike behandlingsmetoder kjemisk/biologisk), brønnbåtkapasitet, store merder, m.v.. **Arbeid i godt i gang.....**
- Settefisk og anleggstruktur – **begrenset ferskvannskapasitet – større grad av resirkulering – økt andel (promille sjøvann)?** Større enheter – antall smoltgrupper/homogene grupper – færre leverandører pr. lokalitet og smittehygienisk område (nedfelt i forskrift?) – eks. ved PD-utbruddene.
- Regionene bør i størst mulig grad være selvforsynt med smolt – redusert transport gir bedre smoltkvalitet og bedre velferd. Resultat: **Bedre økonomi og omdømme!**
- **MTB-alternativer** → i) nye konsesjoner – ii) økning av gjeldende MTB – iii) **kombinasjon av i) og ii)**. For Trøndelag har pkt. iii) gitt best effekt. Alternativ til MTB kan være antall utsatt **smolt pr. lokalitet** som vil gi **bedre smolt, bedre helse og bedre fiskevelferd.**

Forts.

- **Smittehygieniske fellesområder for en generasjon og kortere generasjonssyklus.** Positivt for bekjempelse av lus og sykdom og gir reduserte kostnader. Utslaktning fra en lokalitet - for lang tid medfører betydelig forlenget generasjonssyklus. Utforming av dagens regelverk er i praksis ikke generasjonsadskilt drift, som er **et gjennomgående prinsipp i annet husdyrhold.**
- **Brønnbåter – transportstruktur** – egne fartøyer for transport av **settefisk** og for **slaktefisk?** Egne hovedfarleder/transportkorridor mellom sør og nord og egne **fartøyer for transport i og mellom smitteområder (også servicefartøy)** – overvåking på AIS
- **Struktur slakteri-/foredlingsanlegg** – geografiske restriksjoner på transport av smolt/slaktefisk – Fremtid system og teknologi for slaktning ved merd?

Forts.

- **Store oppdrettsanlegg – utfordringer** – krav til biologisk presisjon, akuttberedskap, homogene smoltgrupper, logistikk og gruppestørrelse, lus-problemet, drift og renhold, kompetanse, m.m.
- Behov for **endring (frivillig/tvang) av lokalitetsstrukturen i enkelte regioner** som ledd i utvikling av mer robuste smittehygieniske soner. Ikke nok å "flikke" på en i utgangspunktet dårlig struktur.
- Store problemer i en region vil direkte og indirekte berøre næringen i andre regioner. **Dette har for liten fokus i dag og her må FHL være en sterk pådriver.**
- Økt profesjonalisering av næringen – **outsourcing av tjenester** – krav til tjenesteleverandører, bedre brukerhåndbøker, regionalisering i bruk av båter (brønn-/servicebåter), behov for egne båter til ankerhåndtering, standard for båt og båtbruk

Forts.

- **Trøndelagsmodellen (samordnet vedtakskompetanse av særlover)** har vært en ubetinget suksess og bør videreføres i en eller annen form. Dette er imidlertid et politisk spørsmål
- Selvbærende forskrifter – aktør gir melding med dokumentasjon – myndighetene kontrollerer/skjerper krav i driftsforskrift – for **SFTs virksomhetsområde (forurensning)** er det under arbeid en slik forskrift og det bør etter hvert vurderes utviklet en tilsvarende forskrift for **lokalisering av akvakulturanlegg**. Men: Behov for konkrete og målbare kriterier og bedre planverk. **Dette kan og bør integreres i en modernisert Trøndelagsmodell også ved overføring av deler av forvaltningen til fylkeskommunene.**
- Bruk-vern problematikken – eks. oppdrett (kanskje standard for økologisk produksjon) i deler av sjørelaterte verneområder.

Avslutning

- Gjennom systematisk, målrettet og riktig satsning over flere år av det samlede partnerskapet i regionen (næringen, regional statlig forvaltning, fou – institusjoner i og utenfor regionen og lokale/regionale politiske/administrative myndigheter) er regionen i front både nasjonalt og internasjonalt.
- De resultater som er oppnådd i regionen er et eksempel på innovasjon og nyskaping i praksis, men resultatene har ikke kommet av seg selv og det er heller ikke noe tilfeldig at regionen er fremst i utvikling av akvakulturnæringen.
- Med noen unntak preges regionens kystområder av optimisme og pågangsmot og kystområdene har aldri stått sterkere enn i dag både med tanke på utvikling og muligheter.

Motto: "Hvis det er mulig, er det gjort; hvis det er umulig, skal det bli gjort" – Charles A. de Calonnè (1734 – 1802) og **alt er mulig uansett og er du "sterk nok i troen" ta aldri nei for et endelig svar.**

Takk for oppmerksomheten!